

Ewa Jówko

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

RECENZJA KSIĄŻKI
WŁĄCZANIE SPOŁECZNE W PLACÓWCĘ SPECJALNEJ,
AUTOR LESZEK PLOCH,
WYDAWNICTWO DIFIN, WARSZAWA 2011

*REVIEW SOCIAL INCLUSION IN A SPECIAL
CARE FACILITY, AUTHOR LESZEK PLOCH,*
WYDAWNICTWO DIFIN, WARSZAW 2011

Streszczenie: Opracowanie zawiera recenzję książki autorstwa Leszka Plocha pt. *Włączanie społeczne w placówkę specjalnej*. Książka jest dedykowana przyszłym i obecnym pedagogom, terapeutom, studentom pedagogiki oraz rodzicom. Autor książki na podstawie długoletnich doświadczeń, a także prowadzonych badań przedstawia strategię i model pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością intelektualną.

Słowa kluczowe: inkluzja, włączanie społeczne, placówka specjalna, niepełnosprawność intelektualna

Niezwykle interesującą propozycję działań inkluzyjnych w warunkach placówki specjalnej prezentuje wydana w 2011 roku nakładem Wydawnictwa Difin, książka Leszka Plocha *Włączanie społeczne w placówkę specjalnej*.

Problematyka dotycząca funkcjonowania dzieci i młodzieży o obniżonej sprawności intelektualnej w placówkach specjalnych jest niedostatecznie podejmowana w literaturze przedmiotu. Przyczyn tego zjawiska należy upatrywać między innymi: w trudnościach związanych z pozyskiwaniem informacji ze strony pracowników placówek, ciągłej marginalizacji czy wręcz izolacji osób z niepełnosprawnością intelektualną w środowisku społecznym. W moim przekonaniu, jedną

z przyczyn śladowo wręcz podejmowanej problematyki pracy z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną jest niejednokrotnie niedostateczne przygotowanie metodyczne opiekunów-wychowawców pracujących w placówkach specjalnych na rzecz włączania ich podopiecznych w aktywne życie społeczne.

Głównym celem recenzowanej przeze mnie książki jest ukazanie komplementarnej i spójnej strategii pracy w placówce wychowania specjalnego, która obejmuje nowatorskie rozwiązania metodyczne w zakresie włączania osób z obniżoną sprawnością intelektualną w warunkach systemowego kształcenia i wychowania.

Książka Leszka Plocha stanowi spójną całość, składającą się z pięciu uzupełniających się rozdziałów.

W części pierwszej autor prezentuje teoretyczne podwaliny organizowania pracy aktywizującej w placówkach specjalnych, cele, zadania i zasady procesu inkluzji społecznej w placówkach, a także koncepcję strategii włączającej podopiecznych. Autor zamieścił w rozdziale opracowane przez siebie schematy, które z pewnością ułatwiają percepcję materiału.

Fundamentem w partycypacji placówki specjalnej w procesie włączania dzieci i młodzieży o obniżonej sprawności umysłowej, wydaje się realizowanie zasad włączania społecznego przez wszystkie podmioty edukacyjne, a szczególnie przez pedagogów-wychowawców. W opracowaniu zaprezentowano jedenaście zasad, należą do nich: zasada akceptacji i życzliwości podopiecznego; zasada indywidualizacji w procesie włączania społecznego; zasada motywacji działania podopiecznych; zasada dostosowania zadań podopiecznych do ich potrzeb, zainteresowań oraz możliwości psychofizycznych; zasada wszechstronnej aktywizacji podopiecznych; zasada atrakcyjności życia społecznego w grupach; zasada kształtowania pozytywnych stosunków koleżeńskich w grupach; zasada stopniowania trudności zadań; zasada wzmocnień pozytywnych; zasada higieny i bezpieczeństwa osobistego podopiecznego, zasada współpracy z rodziną podopiecznego¹.

¹ Ploch L., 2011, *Włączanie społeczne w placówce specjalnej*, Wyd. Difin, Warszawa, s. 72-79.

W rozdziale drugim zaprezentowano charakterystyczne elementy kultury organizacyjnej placówki. Autor monografii słusznie podkreśla, iż odpowiednio zorganizowana przestrzeń placówki jest gwarantem budowania pozytywnego klimatu społecznego i relacji interpersonalnych pomiędzy uczniami. Drugim niemniej ważnym aspektem tej części opracowania jest zaprezentowanie modelu optymalizacji włączania poza placówką poprzez współpracę z różnymi organizacjami pozaszkolnymi, do których Autor zalicza: środki masowego przekazu, ośrodki kultury, zakłady pracy, lokalne organizacje dziecięco-młodzieżowe i społeczne, lokalne instytucje użyteczności publicznej, ośrodki, instytucje wypoczynku, rekreacji, turystyki i sportu, organizacje pożytku publicznego oraz organizacje kościelne. Istotne dla optymalizacji rozwoju kontaktów placówki ze środowiskiem zewnętrznym (społecznym, lokalnym) są postulaty, które formułuje Leszek Ploch w podsumowaniu rozdziału.

W opracowaniu rozdziału trzeciego dokonano bardzo trafnego doboru źródeł. Autor doskonale scharakteryzował specyfikę procesu rozwoju umysłowego uczniów w warunkach edukacji włączającej, podkreślając za Tamarą Zacharuk², że podnoszenie aktywności umysłowej uczniów można osiągnąć poprzez: elastyczne ramy czasowe dla uczniów uczących się danego przedmiotu, zapewnienie większej swobody nauczycielom w wyborze metod nauczania, udzielanie wsparcia nauczycielom przedmiotów praktycznych, zorganizowanie dodatkowego czasu na pomoc w pracach prowadzonych w klasie, podkreślenie istoty szkolenia przedzawodowego³.

Warunkiem *sine qua non* włączania społecznego w każdej placówce, a szczególnie w placówce specjalnej jest kształtowanie i rozwijanie u wychowanków kompetencji społecznych. Odniesienie się, w rozdziale trzecim, do tego aspektu stanowi ogromny walor recenzowanej przeze mnie monografii.

² Zacharuk T., 2008, *Wprowadzenie do edukacji inkluzyjnej*, Wyd. AP, Warszawa, s. 93.

³ *Ibidem*, s. 93.

W dwóch ostatnich rozdziałach książki autor wysuwa szereg postulatów dla praktyki edukacyjnej w kontekście włączania społecznego w placówkach specjalnych. Wiele z tych wskazówek i sugestii metodycznych może stanowić inspirację dla nauczycieli-wychowawców, a niektóre z nich mogą być „tchnieniem” dla pogłębionej refleksji pedagogicznej.

W rozdziale czwartym zaprezentowano interesujący schemat obrazujący strukturę planowania strategii włączającej w placówce z wydzielonymi działaniami. Autor zaprezentował również w sposób niezwykle syntetyczny obraz pedagoga-wychowawcy w edukacji inkluzyjnej, odniósł się do zakresu działań i kompetencji zarówno zawodowych, jak i osobowościowych nauczycieli-wychowawców. Doskonałym uzupełnieniem tego rozdziału jest próba klasyfikacji aktywizujących metod pracy pedagoga z uczniem z niepełnosprawnością intelektualną.

W ostatnim rozdziale autor kieruje uwagę czytelnika na postępowanie włączające wobec indywidualnych potrzeb podopiecznych oraz aktywność integracyjną podopiecznych.

Poprzez odniesienia do idei podmiotowości człowieka, poszanowania godności ludzkiej, teorii indywidualizacji uczenia się i nauczania, współpracy i współdziałania książka Leszka Płocha wpisuje się w nurt pedagogiki personalistycznej i antypedagogiki.

Pedagogika specjalna jest głównym obszarem refleksji naukowych oraz obszarów badawczych autora niniejszej publikacji. Zainteresowania badawcze doktora habilitowanego Leszka Płocha oscylują wokół zagadnień z zakresu aktywizacji artystycznej osób z niepełnosprawnością intelektualną, twórczością inkluzyjną, socjalizacją oraz uczestnictwem artystycznym osób niepełnosprawnych w kulturze i sztuce. Autor książki *Włączanie społeczne w placówce specjalnej* posiada długoletnią praktykę metodyczną i terapeutyczną w pracy z osobami niepełnosprawnymi. Takie doświadczenie z pewnością predysponowało Leszka Płocha do napisania książki, która może stać się kompendium wiedzy dla studentów pedagogiki specjalnej, przyszłych i obecnych wychowawców, opiekunów, nauczycieli, rodziców oraz

wszystkich, którzy pragną podejmować działania na rzecz podnoszenia jakości życia i włączania osób z niepełnosprawnością intelektualną do aktywnego funkcjonowania we współczesnym świecie.

Podsumowanie recenzji niech stanowią słowa z książki:

„Mottem przewodnim włączania społecznego w placówce specjalnej niech będzie przekonanie – w pierwszej kolejności – wszystkich pracowników, a następnie środowiska lokalnego, że to nie podopiecznych z niepełnosprawnością należy przystosować do warunków placówki, lecz radykalnie zmienić zasady funkcjonowania placówki. To z kolei zobowiązuje wszystkich bez wyjątku do uznania powszechności przyrodzonej godności oraz równych praw edukacji, wychowania i niezbywalnych wspólnych praw uczestnictwa we wspólnocie lokalnej podopiecznych”⁴.

⁴ Ploch L., 2011, *Włączanie społeczne w placówce...*, op. cit., s. 311.